

Odotettu perusteos suomenkielisten lasten varhaismorfologiasta

Klaus Laalo: *Lapsen varhaiskielioppi ja miniparadigmat*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1309. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2011. 286 s. ISBN 978-952-222-259-6.

Klaus Laalo on 1990-luvun puolivälistä saakka vinyt suomen morfologian ja morfosyntaksin omaksumisen tutkimusta eteenpäin tuomalla Suomeen kansainvälistä esi- ja varhaismorfologian teoriaa sekä tallentamalla ja analysoimalla omaa, kahdelta lapselta koottua pitkittäisaineistoaan. Tähän mennessä Laalo on julkaissut tutkimustaan lukuisina artikkeleina sekä kotimaassa että ulkomailla. Esi- ja varhaismorfologian kansainvälinen teoria on näiden artikkeleiden perusteella osoittautunut erinomaiseksi teoreettiseksi taustaksi myös suomenkielisten lasten kielenomaksumisen tutkimuksessa, ja siksi on ilahduttavaa, että Laalo on nyt koonnut analyysinsä monografiaksi. Kuten hän itsekin toteaa kirjansa saatesanoissa, monografiaformaatti antaa kirjoittajalle mahdollisuuden käsitellä tutkimusaihetta paljon perusteellisemmin ja yksityiskohtaisemmin kuin yksittäisten artikkelien julkaiseminen.

Vaikka rikas ja monimutkainen morfologinen järjestelmä on yksi suomen kielen erityispiirteistä, on tämän järjestelmän omaksumista tutkittu Suomessa hämmästyttävän vähän. Tähän mennessä julkaistuista tutkimuksista laajimmat ovat Jorma Toivaisen väitöskirja (1980), joka käsitteli suomen taivutusmorfemien omaksumisjärjestystä kahdenkymmenenviiden 1–3-vuotiaan lapsen

puheessa, sekä Lea Niemisen väitöskirja (2007), joka lähestyi lapsenkielen morfosyntaktista kompleksisuutta neljältä-kymmeneltä kaksi- ja puolivuotiaalta lapselta kootun aineiston avulla. Näiden kahden monografian lisäksi morfologian omaksumista on tarkasteltu lähinnä yksittäisissä artikkeleissa, jotka ovat usein painottuneet aikuiskielestä poikkeavaan morfologiaan (esim. Räisänen 1975, Niemi & Niemi 1985, Lieko 1994).

Laalon pitkittäistutkimus toisaalta täydentää aikaisempaa tutkimusta, toisaalta tuo morfologian omaksumiseen aivan uusia ja tärkeitä näkökulmia. Kirja tarjoaa lukijalle kiehtovan katsauksen siihen, millä tavoin lapsi vähitellen rakentaa kuulemansa aikuispuheen perusteella itselleen suomen monimutkaisen taivutusjärjestelmän. Ensin lapsi poimii aikuiskielestä yksittäisiä sananmuotoja, tarttuu sen jälkeen muutamaa keskeiseen eri taivutusmuotojen väliseen oppositioon ja laajentaa taivutusjärjestelmää vähitellen yhä lähemmäs aikuiskielen mukaista systeemiä. Nimenomaan lasten ensimmäisten nomini- ja verbiparadigmojen tarkastelu tuo lapsenkielen morfologian tutkimukseen uuden ulottuvuuden.

Kirjan rakenne

Laalo keskittyy tässä monografiassaan lapsen kielenomaksumisen niin sanottuun varhaiskieliopilliseen (morfologian näkökulmasta varhaismorfologiseen) vaiheeseen, jonka kaksi keskeistä ominaispiirrettä ovat ensimmäisten miniparadigmojen (saman lekseemin erilaisten tai-

vutusmuotojen) syntyminen sekä aikuis-
kielestä poikkeavat morfologiset muo-
dot, joita lapsenkielen tutkimuksessa on
tapana nimittää analogiamuodosteiksi.
Näiden kahden ilmiön varaan jäsentyy
myös kirjan rakenne.

Teoksen aloittaa johdanto, jossa käy-
dään lyhyesti läpi tutkimuksen teoria-
taustaa, tutkimusmenetelmiä ja -aineis-
toja sekä keskeisiä käsitteitä. Näiden li-
säksi johdannossa esitellään kaksitavu-
vaiheeksi nimetty äänteellisen kehityksen
kausi, jolloin monet lapset suosivat kak-
sitavuista, painollisesta ja painottomasta
tavusta koostuvaa äännerakennetta.
Laalo nimittää tätä ilmiötä trokeisuus-
tendenssiksi, ja kuten hän on jo aikai-
semmin osoittanut (1994), tämä äänteel-
linen rajoitus voi hidastaa suomen mor-
fologian omaksumista. Siksi kaksitavu-
suustendenssin esitleminen lukijoille jo
johdannossa on järkevä ratkaisu, vaikka
kyseinen alaluku poikkeakin muun joh-
dannon sisällöstä.

Kirjan ytimenä on kahdelta lapselta
kootun pitkittäisaineiston analyysi mi-
niparadigmojen kehittymisen näkökul-
masta. Tämä analyysi koostuu kahdesta
pitkästä luvusta, joiden yhteenlaskettu
sivumäärä on yli puolet koko kirjasta.
Analyysin laajuus on kuitenkin perus-
teltua, sillä paradigmojen vähittäistä ke-
hittymistä ei ole aikaisemmin tarkasteltu
suomenkielisten lasten kielenomaksumi-
sen tutkimuksissa. Ensimmäiseksi Laalo
esittelee luvussa 2 verbintaivutuksen ja
sen jälkeen luvussa 3 nominintaivutuk-
sen kehityksen, molemmissa luvuissa
erikseen kummaltakin tutkimuskohteena
olleelta lapselta. Näiden lukujen sisältöä
käsitellen lähemmin edempänä.

Miniparadigmojen käsittelyn jälkeen
Laalo siirtyy tarkastelemaan yksityis-
kohtaisemmin lasten puheessa ilmene-

viä aikuiskielestä poikkeavia morfologi-
sia muotoja. Luvussa 4 tarkastelun koh-
teena ovat eräissä suomen kielen mut-
kikkaissa muotoryhmissä ja taivutus-
tyypeissä esiintyvät poikkeamat. Luku 5
puolestaan keskittyy yhteen sekä nomi-
nin- että verbintaivutuksessa esiintyvään
ilmiöön, vokaalivartalon käyttämiseen
konsonanttivartalon sijasta. Luvussa 6
tarkastelu siirtyy osittain johto-opin puo-
lelle, kun tutkimuskohteena ovat *ttA*-joh-
timiset uudisverbit, ja tässä luvussa herä-
tellään keskustelua myös taivuttamisen ja
johtamisen välisestä harmaasta alueesta
lapsen varhaismorfologiassa. Kaikissa
näissä luvuissa Laalo käyttää oman ai-
neistonsa ohella vertailuaineistona mui-
den lasten morfologian tutkijoiden jul-
kaisemia havaintoja, minkä ansiosta lu-
vuissa voidaan esittää yleistyksiä siitä,
missä suomen muotoryhmissä tai taivu-
tustyypeissä esiintyy herkimmin morfo-
logisia poikkeamia.

Kirja päättyy kokoavaan pohdintaan,
joka sitoo yhteen tutkimuksen keskeisiä
tuloksia. Koska Laalon analyysi on hyvin
yksityiskohtaista, tämä loppuluku samoin
kuin jokaisen alaluvun päätteenä olevat
kokoavat katsaukset ovat lukijalle tär-
keitä kiinnekohtia. Niihin sisältyy myös
suomenkielisten lasten kehityksen kiin-
nostavaa vertailua muunkielisten lasten
varhaismorfologian vaiheisiin, mikä tuo
esiin ehkä hieman yllättäviäkin kielten-
välisiä yhtäläisyyksiä.

Tutkimusaineistoista

Laalon tutkimuksen ehdoton vahvuus on
päiväkirja-aineistosta ja järjestelmällisistä
nauhoituksista koostuva pitkittäisaineisto.
Aineisto on merkittävä sen vuoksi, että
kahdella eri menetelmällä kootut lasten
tuotosten tallenteet mahdollistavat mor-

fologisen kehityksen monipuolisen tarkastelemisen. Päiväkirja-aineiston avulla on saatu talteen runsaasti aikuiskielestä poikkeavaa morfologiaa, ja lisäksi se antaa monipuolisen kuvan miniparadigmojen kehityksestä. Tällä menetelmällä kootun aineiston puutteena on kuitenkin se, että muistiinpanot keskittyvät helposti nimenomaan aikuiskielestä poikkeaviin tuotoksiin, jolloin muistiin ei tule samassa määrin kirjatuksi tavallisten sanojen tavallisia taivutusmuotoja. Nauhoiteaineiston etuna taas on se, että tutkija saa ulottuvilleen kaikki lapsen kyseisissä puhetilanteissa tuottamat muodot, ja lisäksi tällainen aineisto tekee mahdolliseksi myös kvantitatiivisen analyysin. Toisaalta nauhoitteissa puheenaiehe ja tilannekonteksti vaikuttavat suuresti siihen, mitä sanoja (ja taivutusmuotoja) lapsi käyttää, jolloin tallenteet voivat olla tässä mielessä yksipuolisia.

Yhdessä päiväkirja- ja nauhoiteaineisto täydentävät toisiaan, mikä tulee havainnollisesti esiin Laalon tutkimuksessa. Kirjan johdantoluvussa lyhyt aineiston esittely ei vielä paneudu tähän kysymykseen, mutta analyysilukujen aikana Laalo pohtii useissa yhteyksissä ansiokkaasti näiden kahden aineiston välistä suhdetta, ja joitain asioita hän vetää yhteen myös teoksen lopussa aluvussa 7.2. Koska nämä havainnot aineistojen ansioista ja rajoituksista ovat tärkeitä asioita myös tulevan lapsenkielen tutkimuksen kannalta ja koska kirja lie-nee tarkoitettu paitsi tutkimusraportiksi myös oppikirjaksi, olisi ollut hyödyllistä esitellä kaikki nämä havainnot ja pohdin-
nat jossain kohdassa kirjaa sellaisen otsikon alla, josta myös kirjan satunnainen selaaja olisi löytänyt ne helposti.

Lisäksi olisin odottanut, että kirjassa olisi kerrottu jonkin verran tarkemmin aineiston käsittelystä. Näin suuren aineis-

ton kerääminen ja käsitteleminen tutkimuskuntoon on vaatinut paljon työtä, mutta tämä työ jää nyt kirjassa näkymättömiin. Kaikki nauhoitteet on ilmeisesti litteroitu, mutta kertomatta jää tämän työvaiheen kulku: kuka on litteroinut, millaista transkriptiota on käytetty, miten on merkitty varhaisten tuotosten epäselviä ääniteitä, millaisia ongelmia litteroinnissa on kenties ilmennyt. Sivulla 20 tekijä mainitsee käyttävänsä CHAT-litteraatioita mutta ei esittele tätä kansainvälistä merkintäkonventiota tarkemmin lukijoille. Analyysiluvuissa aineistosta esitetään lukijoille pieniä katkelmia, mutta pitemmän näytteen sijoittaminen vaikkapa liitteeksi olisi palvellut esimerkiksi opiskelijalukijoita, joilla ei ole entuudestaan tietoa lapsenkielen transkriptio-
perinteistä.

Aineiston käsittely kirjan analyysiluvuissa sen sijaan ansaitsee paljon kiitosta. Suuri aineistomäärä on koottu lukuisiksi havainnollisiksi taulukoiksi, ja erilaisia ilmiöitä käsitellään ilahduttavan runsaan esimerkistön avulla. Aineiston analyysi on ollut työlästä, ja tämän perusteellisen kuvauksen ansiosta Laalon tutkimuksen päätelmät perustuvat vankasti dokumentoituun aineistoon.

Suomenkielisen lapsen varhaismorfologiaa

Klaus Laalo on ollut pitkään mukana kansainvälisessä ”The Acquisition of Pre- and Protomorphology” -tutkimushankkeessa, ja hän on soveltanut omassa työssään hankkeen piirissä kehitettyä esi- ja varhaismorfologian teoriaa. Tässä teoriassa lapsen kielenomaksumista pidetään itseohjautuvana prosessina, jossa kielen järjestelmä kasvaa vähitellen yhä kompleksisemmaksi ja jakautuu samalla

alasysteemeiksi. Morfologinen (ja laajemminkin kieliopillinen) kehitys on teorian mukaan jaettavissa kolmeksi vaiheeksi.

Esimorfologisen kauden aikana lapsi alkaa käyttää sananmuotoja, jotka hän on omaksunut kuulemastaan puheesta analysoimattomina kokonaisuuksina. Kuten Laalo kuvailee, omaksuminen on tässä vaiheessa leksikaalis-luettelomaista eli lapsi ei vielä prosessoi itse aktiivisesti kielellisten ilmausten osia vaan painaa mieleensä ja jäljittelee kuulemiaan äännehahmoja. Kun lapsen ”leksikko” on kasvanut riittävästi ja sisältää samoista sanoista useita eri taivutusmuotoja, näiden muotojen välille alkaa hahmottua yhtäläisyyksien ja erojen verkosto, jonka myötä syntyvät myös ensimmäiset morfologiset oppositiot taivutusmuotojen välille. Varhaismorfologian vaiheelle tunnusomaisia ovat näiden miniparadigmojen lisäksi erilaiset aikuiskielestä poikkeavat taivutusmuodot, jotka osoittavat lapsen itse prosessoivan aktiivisesti kielenaineiksia. Kehityksen kolmatta vaihetta nimitetään morfologian jäsentymisvaiheeksi, koska lapsen aikana lapsi on jo omaksunut ensikielensä tärkeimmät morfologiset piirteet mutta joutuu vielä opettelemaan taivutussääntöjen poikkeustapauksia.

Kirja keskittyy morfologisen kehittymisen toiseen eli varhaismorfologiseen vaiheeseen, jolloin lapsi alkaa muodostaa ensikielensä morfologista järjestelmää mutta jolloin kehitystä vielä pitkälti ohjaavat sellaiset universaalit periaatteet kuin esiinpistävyys (salienssi), yksinkertaisuus, läpinäkyvyys (transparentsi) ja esiintymistäajuus. Tämän kauden alkaminen näkyy lapsen tuotoksissa kahdella tavalla: ensinnäkin lapsi alkaa silloin tällöin käyttää aikuiskielestä poikkeavia taivutusmuotoja, jotka osoittavat lapsen al-

kaneen itse aktiivisesti yhdistellä kielen aineksia, ja toiseksi lapsen tuotoksista on löydettävissä ensimmäiset miniparadigmat eli muutaman taivutusmuodon sarjat samasta lekseemistä. Suomalaislasten morfologisista poikkeamista on kirjoitettu jo aikaisemmin useissa artikkeleissa, mutta aikuiskielen mukaisten miniparadigmojen tutkimuksessa Laalo on Suomessa uranuurtaja.

Taivutusparadigmojen kehitys

Analyysissa Laalo noudattaa tiukkoja miniparadigman kriteerejä (ks. s. 24): 1) saman lekseemin eri taivutusmuotoja on oltava aineistossa vähintään kolme, 2) lapsi on tuottanut kyseiset muodot spontaanisti eikä aikuisen perässä jäljitellen, 3) taivutuselementit ovat identifioitavissa yksiselitteisesti, toisin sanoen ne eivät ole äänteellisesti tulkinnanvaraisia, 4) muodot eivät ole tiukasti kontekstisidonnaisia vaan voivat esiintyä erilaisissa käyttöyhteyksissä ja 5) muodot eivät ole kivettymiä. Sekä verbin- että nominintaivutuksen yhteydessä hän käy läpi kahden lapsen esimorfologian aikaiset ensimuodot ja ensimmäiset orastavat, kahden taivutusmuodon oppositiot ja sen jälkeen varhaismorfologian kauden vähintään kolmijäseniset miniparadigmat ikäkuukausittain.

Verbintaivutuksessa lasten varhaisimmat avainmuodot ovat yleensä yksikön 3. persoonan indikatiivin preesens ja yksikön 2. persoonan imperatiivi. Nämä muodot eivät kuitenkaan esimorfologian vaiheessa yleensä muodosta keskenään oppositiota, koska lapset käyttävät useimmiten imperatiiveja eri verbeistä kuin indikatiiveja. Ensimmäinen selkeä verbinmuotojen välinen oppositio näyttää olevan tempusoppositio yksikön 3. persoonan indikatiivin preesensin ja imper-

fektin välillä, ja tämän opposition hahmotteluvaihe tuottaa myös aikuiskielestä poikkeavia muotoja. Vähän myöhemmin tempusoppositio syntyy myös yksikön 1. ja 2. persoonaan sekä passiivimuotoihin, joita lapset käyttävät tässä vaiheessa verbien monikkomuotoina. Vastaavalla tavalla kielto-oppositio ilmenee suhteellisen varhain, ja sekin syntyy ensin yksikön 3. persoonassa ja laajenee vasta myöhemmin muihin persooniin. Näiden ensimmäisten oppositioiden jälkeen lapsen taivutusjärjestelmän ydin vähitellen laajenee ja monipuolistuu, kunnes molemmat tutkitut lapset hallitsevat suomen kielen taivutusjärjestelmän keskeisimmät osat vähän yli kahden vuoden iässä.

Verbintaivutuksen kehityksessä Laalo kuvaa monenlaisia mielenkiintoisia ilmiöitä, joista nostan tässä esiin yksikön 3. persoonan ja passiivin opposition. Laalon havaintojen mukaan lapsi käyttää ensimmäisiin verbinmuotoihinsa kuuluvia yksikön 3. persoonan muotoja eräänlaisina yksikön persoonien yleismuotoina. Tällaisen käytön taustalla on mitä ilmeisimmin hoivakieleen kuuluva aikuisten tapa puhua sekä puhujasta itsestään että lapsesta kolmannessa persoonassa (esim. *äiti auttaa, ottaako Mari lisää*, ks. s. 43). Monikollisten persoonien yleismuotona näyttää sen sijaan toimivan passiivi (ks. esim. s. 53), joka aikuistenkin puhuekielellä useimmiten korvaa monikon 1. persoonan taivutusmuodon. Lisäksi passiivin preesensmuotoja käytetään oman kokemukseni mukaan lapselle puhuttaessa hyvin usein puhuja- ja kuulijaviitteisesti, niin että verbin ilmaisemaan tekemiseen osallistuvat sekä puhuja että lapsi (esim. *mennään vaihtamaan vaippa*). Tällä perusteella passiivin assosioituminen yksikön 3. persoonan monikolliseksi pariiksi tuntuu hyvin luonnolliselta ilmiöltä.

Nominintaivutuksessa ensimmäiset oppositiot rakentuvat useimmiten nominatiivin ja jonkin muun kieliopillisen sijan eli partitiivin tai genetiivi-akkusatiivin välille. Paikallissijojen omaksuminen alkaa adverbimuodoista (kuten *missä, tässä, tuolla, täällä*) ja sellaisista partikkelimaisista sananmuodoista kuin *syliin* ja *kotiin*, mutta varsinaisesti lapsi alkaa hallita paikallissijataivutusta vasta siten, kun sijapäätteet esiintyvät muissakin nomineissa kuin näissä leksikaalistumisissa. Tulosijat omaksutaan aikaisemmin kuin erosijat. Monikkomuotojen käyttö alkaa jo melko varhain nominatiivista ja partitiivista, mutta muita monikkomuotoja esiintyy sekä lasten että aikuisten puheessa vain vähän, joten niiden kehittyminen on suhteellisen hidasta.

Nominintaivutuksen yhteydessä Laalon havainnoista voi poimia esiin illatiivin runsaan esiintymisen lapsenkielellä allatiivin kustannuksella (ks. s. 126–127). Laalo hahmottelee tälle ilmiölle useita syitä. Illatiivi ilmaisee aikuiskielessäkin pääasiassa paikallisuutta, kun taas allatiivilla on paljon muitakin funktioita, joista tärkein on dativisuuden ilmaiseminen (*mulle, äidille*). Illatiivin lyhyt päätte esiintyy myös verbien 3. infinitiiveissä (*syömään, nukkumaan*), joilla niin ikään on tulosijafunktio. Lyhyen päätte etuna on myös se, ettei päätte lisää muodon tavumäärää, joten kaksitavuisien sanojen illatiivit ovat mahdollisia tuottaa jo siinä vaiheessa, kun kaksitavuisuus rajoittaa sananmuotojen tuottamista. Lapselle puhuttu hoivakieli ja siihen kuuluvat rutiinit tukevat toisaalta illatiivin tulosijaisuutta (pukemisen yhteydessä käytetään muotoja *jalkaan, käteen, päähän*), kun taas allatiiviin vaikuttaa antamisrutiinien yleinen käyttö (*sulle, mulle*). Lisäksi on huomattava, että useimmissa paikallis-

sijoissa sijapäätteiden omaksuminen saa tukea paikallisadverbeista (*tähän, tuolla, täältä, missä, mistä*), mutta allatiivin *lle*-suffiksia vastaakin paikallisadverbeissa *-nne* (*minne, sinne, tänne, tuonne*). Tämä Laalon pohdinta osoittaa samalla havainnollisesti sen, että lapsenkielessä monet erilaiset osatekijät voivat vaikuttaa samaan suuntaan.

Nauhoiteaineisto mahdollistaa monien ilmiöiden osalta myös kvantitatiivisen tarkastelun. Miniparadigmojen kehitystä Laalo havainnollistaa useilla taulukoilla, jotka täydentävät kuvaa siitä, miten paradigmojen määrä samoin kuin paradigmojen jäsenten määrä kasvaa vähitellen lapsen iän karttuessa. Lisäksi Laalo on hyödyntänyt määrällistä tarkastelua esimerkiksi monikkotaivutuksen yhteydessä laskemalla monikkomuotojen määrän suhteessa yksikkömuotoihin sekä lapsen tuotoksissa että nauhoitteisiin sisältyvissä lapsen isän tuotoksissa. Viimeksi mainittu laskelma osoittaa myös, miten tärkeää on lapsen kielen kehitystä arvioitaessa ottaa huomioon myös se, millaista syötöstä lapsi saa puhekumppaneiltaan.

Lapsenkielen morfologiset poikkeamat

Miniparadigmojen ohella (ja niihin tiiviisti sidoksissa) toinen varhaismorfologian tunnuspiirre ovat aikuiskielestä poikkeavat morfologiset muodot, joita nimitetään lapsenkielen tutkimuksessa usein analogiamuodoiksi. Kielitieteellisesti kiinnostavimpia lienevät sellaiset poikkeamat, jotka ilmentävät jonkinlaista johdonmukaisuutta ja systemaattisuutta, toistuvat useiden eri lasten tuotoksissa ja voivat usein esiintyä myös aikuiskielessä joko lipsahduksina tai murteeseen kuulu-

vina muotoina. Suomen kielessä tällaisia poikkeamia esiintyy tietyissä muotoryhmissä, joiden taivutus on erityisen kompleksista, ja eräissä mutkikkaissa taivutustyypeissä. Laalo tarkasteleekin lasten tuottamia morfologisia poikkeamia ilmiönä, joka paljastaa suomen kompleksiseen morfologiaan sisältyviä jännitteitä.

Poikkeamamuotojen käsittelyssä on erityisen kiinnostavaa se, että Laalo yhdistää morfologisiin poikkeamiin edellisissä luvuissa hahmottelemansa miniparadigmojen näkökulman eli ottaa huomioon ne aikuiskielen mukaiset taivutuskaavat, jotka lapsi kyseisessä ikävaiheessa hallitsee. Tällä tavoin hän pystyy osoittamaan, että lapsi käyttää poikkeamamuodoissaan mallina juuri niitä taivutusperiaatteita, jotka ilmenevät myös yleisimmissä miniparadigmoissa. Toinen huomion arvoinen seikka on se, että aineistoistaan tekemiensä laskelmien avulla Laalo pystyy valottamaan myös aikuiskielen mukaisten muotojen ja poikkeamamuotojen välistä määrällistä suhdetta sekä erilaisten taivutusmallien keskinäistä yleisyyttä.

Odotettu oppikirja

Klaus Laalon teos *Lapsen varhaiskielioppi ja miniparadigmat* on tärkeä edistysaskel suomen morfologian omaksumisen tutkimuksessa. Sen suurin vahvuus on systemaattisesti kootussa kahden lapsen pitkäikäisaineistossa, joka sisältää sekä käsivaraisia päiväkirjamerkintöjä että säännöllisiä nauhoitteita. Tämän aineiston avulla Laalo on pystynyt hahmottelemaan yksityiskohtaisen kuvan näiden lasten morfologisen järjestelmän vähitälisestä kehittämisestä, ja erityisesti hänen kuvauksensa taivutusparadigmojen rakentumisesta tuo uuden ulottuvuuden

suomalaiseen lapsenkielen tutkimukseen. Aineistonsa avulla Laalo on myös yhdistänyt lapsen tuottamien poikkeamamuotojen analyysin aikuiskielen mukaisten miniparadigmojen kehittymiseen ja osoittanut, että lapset luovat aikuiskielestä poikkeavaa morfologiaa nimenomaan niiden taivutuskeinojen varassa, jotka he jo hallitsevat miniparadigmoissaan. Tärkeitä näkökulmia ovat myös lapselle suunnatun kielen (engl. *child directed speech*) ottaminen huomioon sekä sen korostaminen, että lapsen tuotoksiin voivat samanaikaisesti vaikuttaa monet erilaiset osatekijät.

Kirja täyttää myös aukon lapsen kielenomaksumisen opettamisessa, sillä sitä on odotettu alan oppikirjaksi. Vihdoinkin opiskelijoille voidaan antaa luettavaksi suomenkielinen julkaisu, joka käsittelee suomen morfologian omaksumista kattavasti ja ajantasaisen teoriataustan valossa. Teos soveltuukin hyvin opiskelijoiden luettavaksi, sillä se on kirjoitettu käytännönläheisesti ja sisältää runsaasti konkreettisia havaintoesimerkkejä. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että kirja suuntautuu lähinnä suomen kielen asiantuntijoille tai muille suomen kielen rakenteen hyvin tunteville lukijoille, koska tekstissä on luonnollisesti jouduttu käyttämään paljon kielen rakennetta kuvaavaa terminologiaa. Kirjan käytettävyyttä oppikirjana olisi voinut lisätä pieni sanasto-osa, jossa olisi lyhyesti selostettu käytettyjen termien merkitys, kenties yh-

distettynä tiiviiseen kuvaukseen suomen morfologisesta rakenteesta suffiksiallomorfeineen, vartalonmuodostuksineen ja taivutustyyppineen. Ehkä tässä yhteydessä voisi heittää pallon kustantajan suuntaan: tällaisen opiskelukäyttöä tukevan lisäosanhan voisi julkaista vaikkapa erillisenä verkkojulkaisuna.

HELKA RIIONHEIMO
etunimi.sukunimi@uef.fi

Lähteet

- LAALO, KLAUS 1994: Kaksitavuvaihe lapsen kielen kehityksessä. – *Virittäjä* 98 s. 430–447.
- LIEKO, ANNELI 1994: Lapsenkielen morfofonologiaa. Indikatiivin imperfektin muodostus. – *Suomen Logopedis-Foniatrisen Yhdistyksen Aikakauslehti* 14 s. 2–19.
- NIEMI, JUSSI – NIEMI, SINIKKA 1985: Suomenkielisen lapsen morfosyntaksin ja sanaston kehityksestä. – *Virittäjä* 89 s. 152–171.
- NIEMINEN, LEA 2007: *A complex case. A morphosyntactic approach to complexity in early child language*. Jyväskylä Studies in Humanities 72. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- RÄISÄNEN, ALPO 1975: Havaintoja lastenkielestä. – *Virittäjä* 79 s. 251–266.
- TOIVAINEN, JORMA 1980: *Inflectional affixes used by Finnish-speaking children aged 1–3 years*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 359. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.